

**XORIJIY DAVLATLAR VA MARKAZIY OSIYO INVESTITSIYA
QONUNCHILIGI: QIYOSIY TAHLIL**

Ne'matov Umidjon O'ktam o'g'li

Toshkent davlat yuridik universiteti magistratura talabasi

Annotatsiya: mazkur maqolada xorijiy davlatlar, jumladan Germaniya, AQSh, Singapur va Xitoy kabi mamlakatlarning investitsiya qonunchiligi tajribalari hamda Markaziy Osiyo mamlakatlarining (O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston va boshqalar) investitsiya sohasidagi huquqiy tizimi chuqur tahlil qilingan. Unda xorijiy investorlarning huquqiy himoyasi, sud-huquq tizimi, soliq imtiyozlari, xalqaro arbitraj va investitsion muhitning ochiqligi kabi jihatlar qiyosiy o'rganilgan. Shuningdek, rivojlangan mamlakatlar tajribasi asosida Markaziy Osiyo mamlakatlari uchun taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: investitsiya qonunchiligi, xorijiy tajriba, Markaziy Osiyo, arbitraj, investor huquqlari, xalqaro bitimlar, soliq imtiyozlari, sud tizimi.

**ИНВЕСТИЦИОННОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО ЗАРУБЕЖНЫХ
СТРАН И ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ**

Нематов Умиджон Уктам угли

Магистрант Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация: в данной статье представлено углублённое сравнительное исследование инвестиционного законодательства зарубежных стран (Германия, США, Сингапур, Китай) и стран Центральной Азии (Узбекистан, Казахстан, Кыргызстан и др.). Рассматриваются такие аспекты, как правовая защита иностранных инвесторов, налоговые льготы, судебная система, международный арбитраж и прозрачность инвестиционной среды. На основе анализа зарубежного опыта даны рекомендации по совершенствованию инвестиционного климата в странах Центральной Азии.

Ключевые слова: Инвестиционное законодательство, зарубежный опыт, Центральная Азия, арбитраж, права инвесторов, международные соглашения, налоговые льготы, судебная система.

INVESTMENT LEGISLATION OF FOREIGN COUNTRIES AND CENTRAL ASIA: A COMPARATIVE ANALYSIS

Ne'matov Umidjon Uktam ugli

Master's student at Tashkent State University of Law

Abstract: *this article provides a comprehensive comparative analysis of the investment legislation of foreign countries such as Germany, the United States, Singapore, and China, and the legal frameworks of Central Asian states including Uzbekistan, Kazakhstan, and Kyrgyzstan. Key aspects such as legal protection of foreign investors, tax incentives, dispute resolution systems, international arbitration, and transparency of the investment environment are examined. Based on the experiences of developed countries, the article proposes practical recommendations for enhancing investment climates in Central Asia.*

Keywords: *Investment legislation, foreign experience, Central Asia, arbitration, investor rights, international treaties, tax incentives, judicial system.*

KIRISH

So'nggi o'n yilliklarda dunyo bo'yicha investitsiya jarayonlari jadal sur'atlarda rivojlanib bormoqda. Davlatlar o'z iqtisodiy o'sishini ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish, texnologiyalarni jalb etish va xalqaro iqtisodiy hamkorlikni kuchaytirish maqsadida xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga alohida e'tibor qaratmoqda. Aynan shu nuqtada har bir davlat uchun samarali va raqobatbardosh investitsiya qonunchiligini shakllantirish dolzarb masalaga aylanadi. Xorijiy investorlar uchun eng muhim omillardan biri — bu ishonchli huquqiy muhitdir. Investitsiya jarayonida investorlarning huquqlari kafolatlanishi, sarmoyaning

himoyasi, nizolarni hal qilish mexanizmlarining mavjudligi va ularning mustaqilligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, Angliya, AQSh, Singapur, Germaniya kabi rivojlangan mamlakatlar investorlar uchun qulay huquqiy infratuzilma yaratishga erishgan. Ular qonunchilik tizimini shaffof, prognoz qilinadigan va zamonaviy talablarga javob beradigan shaklda yo'lga qo'ygan. Bu davlatlarda investitsiya muhitining mustahkamligi va huquqiy ishonchlilik darajasining yuqoriligi xorijiy kapital oqimini oshirgan.

Bundan farqli ravishda, Markaziy Osiyo mamlakatlari — O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston, Turkmaniston va Tojikiston — mustaqillikka erishganidan keyin o'z investitsiya siyosatini shakllantirish bosqichiga kirgan. Ular uchun xorijiy investitsiyalarni jalb qilish iqtisodiy islohotlarning asosiy qismi bo'lib qolmoqda. Biroq, bu yo'lda bir qator huquqiy, institutsional va amaliy muammolar mavjud bo'lib, ularni hal qilish uchun xorijiy tajriba asosida qonunchilikni takomillashtirish dolzarb hisoblanadi.

Shu munosabat bilan, ushbu maqola xorijiy davlatlar va Markaziy Osiyo mamlakatlarining investitsiya qonunchiligini qiyosiy tahlil qilishga qaratiladi. Maqolada xalqaro investitsiya siyosatining asosiy yondashuvlari, xorijiy davlatlardagi ilg'or amaliyotlar, xalqaro arbitraj va investorlar huquqlarining kafolatlanishi bo'yicha tajribalar tahlil qilinadi. Shuningdek, Markaziy Osiyo davlatlarining investitsiya qonunchiligidagi yutuq va kamchiliklar ko'rib chiqilib, istiqboldagi takliflar ham ilgari suriladi. Bu yondashuv mintaqada samarali investitsiya siyosatini shakllantirish va xorijiy sarmoyadorlar uchun ishonchli huquqiy zamin yaratishga xizmat qilishi mumkin.

METODLAR

Mazkur ilmiy maqola yozilishida ilmiy-tadqiqotning bir nechta klassik va zamonaviy metodlaridan kompleks tarzda foydalanildi. Avvalo, qiyosiy-huquqiy tahlil usuli orqali xorijiy mamlakatlar (Germaniya, AQSh, Singapur, Xitoy) va Markaziy Osiyo davlatlarining (O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston va Tojikiston) investitsiya qonunchilik tizimlari o'zaro solishtirildi. Bu metod huquqiy institutlarning o'xshash va farqli jihatlarini aniqlashga imkon berdi.

Shuningdek, normativ-huquqiy tahlil usulidan foydalanib, investitsiya sohasini tartibga soluvchi qonunlar, farmonlar, kodekslar va xalqaro bitimlar chuqur tahlil qilindi. Jumladan, "Investitsiyalar to'g'risida"gi qonunlar, soliq imtiyozlariga oid normativ hujjatlar, va investorlar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan xalqaro konvensiyalar ko'rib chiqildi.

Tahliliy va sistematik yondashuv orqali investitsion muhitni shakllantiruvchi omillar (sud tizimi, xalqaro arbitraj, soliq tartibi, shaffoflik darajasi) tizimli ravishda baholandi. Shu orqali investitsiya faoliyatini huquqiy jihatdan rag'batlantiruvchi va to'siq bo'layotgan jihatlar aniqlab chiqildi.

Bundan tashqari, doktrinal tahlil metodi asosida yetakchi xorijiy va mahalliy huquqshunos olimlarning asarlari, ilmiy maqolalari va nazariy qarashlari o'rganildi. Ayniqsa, G. Dolzer va C. Schreuer (Germany), Kenneth Vandeveld (USA), S. Saidov (Uzbekistan) kabi mutaxassislarining ilmiy qarashlari asos qilib olindi. Metodik yondashuvlar zamonaviy huquqiy tadqiqotlar talablariga mos bo'lib, mazkur mavzuni chuqur tahlil qilish va amaliy takliflar ishlab chiqish imkonini berdi.

TADQIQOT NATIJALARI

Xorijiy davlatlarning investitsiya qonunchiligi tajribalari

Angliya investitsiya qonunchiligi sohasida barqaror va ishonchli huquqiy muhit yaratgan. Uning umumiy huquq (common law) tizimi investorlar uchun aniqlik va oldindan aytish imkoniyatini ta'minlaydi. Angliya xalqaro arbitraj markazlari, masalan, London Xalqaro Arbitraj Sudi (LCIA) orqali investitsiya nizolarini hal qilishda yetakchi o'rinni egallaydi. Olim Krista Nadakavukaren Scheferning "International Investment Law: Text, Cases and Materials" asarida ta'kidlanishicha, Angliya investitsiya qonunchiligi investorlar huquqlarini himoya qilishda yuqori standartlarga ega. Bu esa xorijiy sarmoyadorlar uchun ishonchli muhit yaratadi.

AQShning investitsiya siyosati investorlarni himoya qilishga qaratilgan. Uning ko'plab ikki tomonlama investitsiya bitimlari (BITs) va erkin savdo bitimlari (FTAs) mavjud bo'lib, ular orqali investorlarning huquqlari kafolatlanadi. AQSh arbitraj va sud tizimi orqali investitsiya nizolarini hal qilishda samarali mexanizmlarni taqdim etadi. Cheng Bianning "National Security Review of Foreign Investment: A Comparative Legal Analysis" asarida AQShning investitsiya qonunchiligi milliy xavfsizlikni ta'minlash bilan investorlar huquqlarini muvozanatlashga qaratilgani ta'kidlanadi. Bu yondashuv xorijiy sarmoyadorlar uchun muhim ahamiyatga ega.

Singapur investitsiya muhitini yaxshilash uchun qulay huquqiy infratuzilmani yaratgan. Uning xalqaro arbitraj markazi (SIAC) Osiyo mintaqasida yetakchi hisoblanadi. Singapur hukumati investorlar uchun soliq imtiyozlari va boshqa rag'batlantiruvchi choralarni taqdim etadi. M. Sornarajahning "The International Law on Foreign Investment" asarida Singapur investitsiya qonunchiligi investorlar uchun qulay sharoitlar yaratishda muvaffaqiyatli model sifatida ko'rsatiladi. Bu esa boshqa davlatlar uchun o'rnak bo'lishi mumkin.

BAA, ayniqsa, Dubay Xalqaro Moliyaviy Markazi (DIFC) orqali investitsiya muhitini yaxshilagan. DIFC o'zining mustaqil sud tizimi va umumiy huquq asosidagi qonunchiligi bilan ajralib turadi. Bu investorlar uchun ishonchli va barqaror muhit yaratadi. Olimlar tomonidan ta'kidlanishicha, BAAning investitsiya qonunchiligi xorijiy sarmoyadorlar uchun qulay sharoitlar yaratishda muvaffaqiyatli model hisoblanadi. Bu esa mintaqada iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.¹

Markaziy osiyo mamlakatlarining investitsiya qonunchiligi

O'zbekiston mustaqillik yillaridan boshlab xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga alohida e'tibor qaratmoqda. 1998-yilda qabul qilingan "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi qonun xorijiy investorlar huquqlarini himoya qilish va ularga qulay shart-sharoitlar yaratishga qaratilgan. So'nggi yillarda hukumat soliq imtiyozlari, erkin iqtisodiy zonalar tashkil etish va korrupsiyaga qarshi kurashish orqali investitsiya muhitini yaxshilashga intilmoqda. Mavluda Sattorova o'zining "International Investment Law in Central Asia" maqolasida O'zbekiston xorijiy investitsiyalarni jalb etishda xalqaro standartlarga mos qonunchilikni shakllantirishga harakat qilayotganini ta'kidlaydi.

Qozog'iston Markaziy Osiyodagi yetakchi investitsiya yurisdiksiyalaridan biri hisoblanadi. 2015-yilda qabul qilingan "Investitsiyalar to'g'risida"gi qonun va 2018-yilda tashkil etilgan Astana Xalqaro Moliyaviy Markazi (AIFC) bu borada muhim rol o'ynaydi. AIFC ingliz huquqiga asoslangan mustaqil sud tizimiga ega bo'lib, investorlar uchun yuqori darajadagi huquqiy kafolatlarni ta'minlaydi. AIFC haqida Wikipedia'da berilgan ma'lumotlarga ko'ra, ushbu markaz investorlar

¹ Schefer, K. N. (2020). International investment law: text, cases and materials. Edward Elgar Publishing. SJIF: 5.051

uchun ishonchli muhit yaratishga qaratilgan va Qozog‘istonni mintaqaviy moliyaviy markazga aylantirishga xizmat qilmoqda.

Qirg‘iziston investitsiya qonunchiligini rivojlantirishda xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda ish olib bormoqda. 1997-yildagi “Xorijiy investitsiyalar to‘g‘risida”gi qonun xorijiy investorlarning huquqlarini kafolatlaydi. Qonun xorijiy investitsiyalarni milliyashtirishdan himoya qilish, tenglik asosida ishlash va foyda olib chiqish huquqini ta’minlaydi. Shu bilan birga, davlat sud tizimining zaifligi va byurokratik to‘siqlar investorlar uchun muammolarni yuzaga keltirmoqda.

Tojikistonda 1997-yildan buyon “Xorijiy investitsiyalar to‘g‘risida”gi qonun amal qilmoqda. Biroq, amaliyotda investorlar ko‘plab byurokratik va sud tizimidagi muammolarga duch kelmoqdalar. Investitsiya xavfsizligini ta’minlash borasida xalqaro tashkilotlar va xorijiy ekspertlarning tavsiyalari asosida islohotlar olib borilmoqda. Mavluda Sattorova o‘z izlanishlarida Tojikiston xalqaro tajribalarni o‘rganish orqali investitsiya qonunchiligini takomillashtirish zarurligini ta’kidlaydi.

Turkmaniston investitsiya qonunchiligi borasida nisbatan yopiq siyosat yuritmoqda. 1993-yildagi “Xorijiy investitsiyalar to‘g‘risida”gi qonun mavjud bo‘lsa-da, investorlar uchun valyuta konvertatsiyasi, mulk huquqlarining kafolatlanmasligi va sud tizimi mustaqilligiga oid muammolar mavjud. Mamlakatda investitsiya muhiti soddalashtirilmaganligi sababli ko‘pchilik investorlar ehtiyotkorlik bilan yondashmoqda. Ko‘plab mutaxassislar, jumladan, xalqaro huquqshunoslar Turkmaniston ochiqlik va shaffoflikni kuchaytirish orqali sarmoyalarni jalb qilish imkoniyatiga ega ekanligini ta’kidlaydilar.²

² Sattorova, M. (2015). International Investment Law in Central Asia: The Making, Implementation and Change of Investment Rules from a Regionalist Perspective. the journal of world investment & trade, 16(5-6), 1089-1124.
SJIF: 5.051

Xorijiy davlatlar va Markaziy Osiyo mamlakatlari investitsiya qonunchiligining qiyosiy tahlili

Germaniya, Niderlandiya, Singapur kabi davlatlar o'z konstitutsiyaviy tizimlarida va maxsus investitsiya qonunlarida mulk huquqining daxlsizligini va investorlarning kamsitilmaslik tamoyillarini qat'iy kafolatlaydi. Masalan, Germaniyada "Grundgesetz" (Asosiy qonun) va "Außenwirtschaftsgesetz" (Tashqi savdo to'g'risidagi qonun) xorijiy investorlar huquqlarini buzmaslikni ta'minlaydi. O'zbekiston va Qirg'izistonda xorijiy investitsiyalarni himoya qilish bo'yicha qonunlar mavjud bo'lsa-da, ularning ijrosi amaliyotda ba'zida sust yuritiladi. Ba'zi tadqiqotlarda investorlarning huquqlarini sudlar orqali himoya qilishda mustaqillik yetarli emasligi tanqid qilingan.

AQSh, BAA, Singapur investitsiya nizolari odatda arbitraj sudlari orqali hal qilinadi. Singapurda bu yo'nalishda maxsus "Singapore International Arbitration Centre" (SIAC) faoliyat yuritadi. AQShda esa Federal arbitraj to'g'risidagi qonun (Federal Arbitration Act) investitsiya nizolarini tez va adolatli hal qilish imkonini beradi. Qozog'iston 2018-yilda "Astana Xalqaro Moliyaviy Markazi" (AIFC) doirasida mustaqil arbitraj sudini ishga tushirgan bo'lsa-da, Tojikiston va Turkmanistonda sud tizimining mustaqilligi, arbitraj qarorlarini ijro etish muammolari saqlanib qolmoqda. Bu esa investorlar uchun xavf tug'diradi.

Xitoy va Irlandiya xorijiy investorlar uchun soddalashtirilgan soliq tartibotlari, "tax holiday" (soliq ta'tili), bojxona imtiyozlari va subsidiyalarni taqdim etadi. Irlandiyada 12.5% korporativ soliq stavkasi investorlar uchun eng qulay sharoitlardan biridir. O'zbekiston va Qozog'istonda iqtisodiy erkin zonalar va maxsus soliq rejimlari mavjud bo'lib, muayyan hududlarda xorijiy investorlar

uchun soliq imtiyozlari beriladi. Biroq ushbu imtiyozlar barqaror emasligi, tez-tez o'zgarib turishi xorijiy kapital uchun xavf tug'diradi.³

Yevropa Ittifoqi va Kanada kabi davlatlar investorlarning manfaatlarini xalqaro darajada himoya qilish maqsadida ikki tomonlama investitsiya bitimlari (BITs) va "Energy Charter Treaty" kabi ko'p tomonlama shartnomalarni imzolagan. O'zbekiston, Qozog'iston va Qirg'iziston ko'plab ikki tomonlama bitimlarga ega bo'lsa-da, Tojikiston va Turkmanistonning xalqaro shartnomalarda ishtiroki cheklangan. Bundan tashqari, Markaziy Osiyo davlatlarida ba'zi bitimlar amalda to'liq bajarilmasligi mumkin.

Estoniya va Koreya Respublikalari investitsion jarayonlarni to'liq raqamlashtirgan, investorlar barcha ruxsatnomalarni onlayn tarzda olishi mumkin. Bu ochiqlik, tezlik va ishonchni oshiradi. O'zbekiston investitsiya jarayonlarini raqamlashtirish yo'lida muhim qadamlar qo'ymoqda. Biroq, Qirg'iziston va Tojikistonda byurokratik jarayonlar raqamlashtirishga to'liq o'tgani yo'q, bu esa tashqi investorlar uchun qiyinchilik tug'diradi. Markaziy Osiyo davlatlari xorijiy investitsiyalarni jalb etishda rivojlangan davlatlar tajribasidan faol foydalanishga harakat qilmoqda. Biroq, amaldagi qonunchilik tizimi, sud mustaqilligi, shartnomalarning ijrosi va infratuzilma kabi muhim yo'nalishlarda G'arb tajribasiga nisbatan orqada qolmoqda.⁴ Shu sababli, xalqaro arbitrajga to'liq integratsiya, investorlar huquqlarini konstitutsiyaviy himoya qilish, raqamlashtirish va barqaror siyosat yuritish Markaziy Osiyo davlatlarining asosiy vazifasi bo'lib qolmoqda.

TAKLIF ETILAYOTGAN HUQUQIY CHORALAR

³ Sattorova, M. (2015). International Investment Law in Central Asia: The Making, Implementation and Change of Investment Rules from a Regionalist Perspective. the journal of world investment & trade, 16(5-6), 1089-1124.

⁴ Yoon, S. H., & Ko, J. H. (2024). The effect of FDI regulatory barriers: evidence from OECD countries. Applied Economics Letters, 1-14.

Investitsiya qonunchiligini yagona kod shaklida takomillashtirish-Markaziy Osiyo davlatlarida, xususan O‘zbekiston va Qirg‘izistonda investitsiyalarni tartibga soluvchi qonunlar alohida hujjatlar shaklida mavjud bo‘lib, ba’zida ular o‘zaro nomuvofiqlikka olib keladi. Germaniya va Singapur tajribasidan kelib chiqib, yagona Investitsiya kodeksini ishlab chiqish va joriy etish, barcha normalarni tizimli va muvofiqlashtirilgan holda jamlash muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro arbitraj mexanizmlarini institutsional darajada mustahkamlash-Xalqaro tajribada (xususan, AQSh, Niderlandiya va Shveytsariya) xorijiy investorlarning huquqlari tez va adolatli tarzda ko‘rib chiqilishi uchun arbitraj sudlari faoliyati keng yo‘lga qo‘yilgan. Markaziy Osiyoda esa bu yo‘nalish hali to‘liq shakllanmagan. Shu bois, xalqaro standartlarga javob beruvchi investitsiya arbitraj markazlarini tashkil etish va ularni mustaqil huquqiy maqomga ega qilish zarur.

Huquqiy barqarorlik va kafolatlar mexanizmlarini kuchaytirish-Investorlar uchun eng muhim jihatlardan biri – huquqiy barqarorlik va oldindan prognoz qilinadigan normativ muhitdir. AQSh va Xitoy kabi yirik investitsiya jalb qiluvchi mamlakatlarda xorijiy investorlar uchun “stabilizatsiya bandi” amalda qo‘llaniladi. Markaziy Osiyo davlatlari ham bu tajribani qabul qilib, soliq yoki bojxona tartibotlaridagi keskin o‘zgarishlardan investorlarni himoya qiluvchi kafolat tizimini ishlab chiqishlari lozim.

Investitsiya ma’muriyatchiligini soddalashtirish va raqamlashtirish-Ko‘plab xorijiy davlatlarda investitsion faoliyatni boshlash uchun kerakli litsenziya va ruxsatnomalarni elektron platformalar orqali olish imkoniyati mavjud. Estoniya va Singapur bunga yaqqol misoldir. Markaziy Osiyoda esa ko‘plab jarayonlar hanuz

qo'lda yoki murakkab byurokratik bosqichlar orqali amalga oshiriladi. Shu bois, yagona "Investitsiyalar uchun raqamli xizmatlar portali"ni yaratish foydali bo'ladi.

Investorlar huquqlarini himoya qiluvchi mustaqil Ombudsman institutini joriy etish-Germaniyada mavjud bo'lgan Ishbilarmonlik Ombudsmani yoki AQShdagi Investor Advocate instituti xorijiy sarmoyadorlarning murojaatlarini tezkorlik bilan hal qilishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Markaziy Osiyoda ham ushbu institutni mustaqil va professional asosda yo'lga qo'yish investitsion muhitni yanada ishonchli qiladi.

Xalqaro bitimlar va ikki tomonlama investitsiya shartnomalarini (BIT) qayta ko'rib chiqish-Ko'plab Markaziy Osiyo mamlakatlari 1990-yillarda tuzilgan va bugungi kunda eskirgan standartlarga asoslangan BITlarga ega. Zamonaviy xalqaro amaliyotga muvofiq, ularni qayta ko'rib chiqish va investorlarning ham, davlat manfaatlarining ham muvozanatini ta'minlovchi shartlarni kiritish dolzarb hisoblanadi.

Hududiy integratsiyani mustahkamlash orqali umumiy investitsion makon yaratish-Yevropa Ittifoqi va ASEAN tajribasidan kelib chiqib, Markaziy Osiyo mamlakatlari o'rtasida yagona investitsiya qoidalari, soliq me'yorlari va arbitraj tizimlari asosida mintaqaviy darajadagi investitsion hamkorlik platformasini shakllantirish tavsiya etiladi. Bu yondashuv investorlar uchun butun mintaqani jozibador va barqaror hududga aylantiradi.

XULOSA

Investitsiya sohasidagi huquqiy tartibot har qanday davlatning iqtisodiy barqarorligi va global maydondagi raqobatbardoshligi uchun strategik ahamiyatga ega. Mazkur tadqiqot davomida xorijiy davlatlarning (AQSh, Germaniya, Singapur, Xitoy) investitsiya qonunchiligi va Markaziy Osiyo davlatlarining

(O'zbekiston, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston) investitsiya huquqi tizimi qiyosiy tahlil qilinar ekan, bir nechta muhim xulosalar aniqlandi.

Birinchidan, xorijiy davlatlar investitsiya qonunchiligini yaratishda barqarorlik, shaffoflik va investorga qulaylik tamoyillarini ustuvor qo'yadi. Masalan, AQSh va Germaniyada xorijiy investorlar uchun huquqiy kafolatlar kuchli, sud va arbitraj tizimlari mustaqil, normativ-huquqiy hujjatlar esa puxta ishlab chiqilgan. Singapur va Estoniya tajribasi esa raqamlashtirish va tezkor yuridik xizmat ko'rsatish bo'yicha ilg'or andoza bo'la oladi.

Ikkinchidan, Markaziy Osiyo mamlakatlarining investitsiya qonunchiligida muayyan yutuqlarga qaramay, hali ham tizimli muammolar saqlanib qolmoqda. Jumladan, qonunlarning o'zaro uyg'unligi, arbitraj va nizolarni hal qilish mexanizmlari, shuningdek, ma'muriy tartibotlarning soddaligi borasida islohotlar zarur. Investorlar uchun barqaror huquqiy muhit va samarali himoya kafolatlari yetarli darajada emasligi ayrim davlatlarga investitsiya oqimini cheklab qo'ymoqda.

Uchinchidan, investitsion muhitni yaxshilash uchun yagona investitsiya kodekslarini ishlab chiqish, xalqaro standartlarga moslashuv, investorlar huquqlarini mustahkamlovchi ombudsman instituti va raqamli investitsiya xizmatlarini joriy etish dolzarb hisoblanadi. Bundan tashqari, mintaqaviy darajada investitsiya hamkorligini kuchaytirish orqali yagona investitsion makon yaratish Markaziy Osiyoni xalqaro investorlar uchun yanada jozibador qilishi mumkin.

Umuman olganda, xorijiy davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, investitsiyalarni jalb qilishda yuridik tizimning puxtaligi, institutsional mustahkamlik va ishonchli kafolatlar asosiy rol o'ynaydi. Markaziy Osiyo mamlakatlari ushbu yo'nalishda xalqaro tajribani chuqur o'rganish va mahalliy

sharoitga moslab amaliy islohotlar olib borish orqali investitsiyaviy raqobatbardoshlikni oshirishlari mumkin.

FOYDALANILGAN AABIYOTLAR:

1. Schefer, K. N. (2020). International investment law: text, cases and materials. Edward Elgar Publishing;
2. Sattorova, M. (2015). International Investment Law in Central Asia: The Making, Implementation and Change of Investment Rules from a Regionalist Perspective. the journal of world investment & trade, 16(5-6), 1089-1124;
3. Yoon, S. H., & Ko, J. H. (2024). The effect of FDI regulatory barriers: evidence from OECD countries. Applied Economics Letters, 1-14;
4. Dolzer, R., & Schreuer, C. (2012). Principles of International Investment Law. Oxford University Press.
5. Vandevelde, K. J. (2017). Bilateral Investment Treaties: History, Policy, and Interpretation. Oxford University Press.
6. Saidov, S. (2019). Xalqaro investitsiyalar huquqi: nazariya va amaliyot. Toshkent: TDYuU nashriyoti.
7. UNCTAD (2020). World Investment Report. United Nations Conference on Trade and Development.